

Viis võtet,
kuidas muuta koolielu
argumenteeritumaks

Eesti Väitlusseltsi poolt koondatud ja välja töötatud viis meetodit koolielu argumenteeritumaks muutmiseks põhinevad väitlusmeetodil. Väitlusmeetod arendab õpilase kriitilise mõtlemise, argumenteerimise ja eneseväljendusoskuseid. Väitlusmeetod ei tähenda ilmtingimata konkreetse formaadi järgi toimuvat debatti, vaid iseloomustab käesoleva juhendi kontekstis laiapõhjalist lähenemisviisi õppimiseks- ja õpetamiseks läbi erinevate kaasavate väitlusmetoodiliste tegevuste, mis kannavad endas edasi argumenteerimise põhitõdesid.

Väitlusmetoodilistes tegevustes osalemine avardab õpilaste silmaringi ning analüüsioskuseid, kuna harjutused treenivad osalejates võimet näha teemasid erinevatest vaatenurkadest, kaitsta argumentide- ja vastuargumentidega enda seisukohta, saades samal ajal aimu vestluspartneri seisukohtade tagamaadest ja mõistes ühiskondlikku ideede paljusust. Sellisel viisil toimub õppimine ja uue informatsiooni süntees just läbi sisulise arutelu, milles õpilased osalevad ise.

Argumenteerimine on kasulik oskus igal elualal: koolis, kodus ja sõpradega. Argumenteerimisoskus aitab vastuseid andes oma mõtteid paremini ritta seada, aitab esseed loogiliselt üles ehitada, aitab kuulata kaaslaste arvamusi ning aitab veenda õpetajat oma arvamuse õigsuses. Sama kasulik relv on argument professionaalses elus - töövestlusel, kolleegidega suheldes, ülemusega vaieldes või oma seisukohti koosolekul presenteerides.

Käesolevas juhendis leidub valik võimalustest, kuidas väitlusmeetodit tuua koolikeskkonda, et elavdada arutelu, arvamuste avaldamist ning koolidemokraatiat. Formaate on võimalik kujundada vastavalt vajadusele, olukorrale, teemale ning osalejatele. Lisaks leiab argumenteeriva hariduse materjale leheküljelt oppematerjalid.argument.ee. Juhendi viimasel lehel on nimekiri teemadest, mille abil on võimalik juhendis toodud formaatide kaudu rääkida rändetemaatikast.

„Viis võtet, kuidas muuta koolielu argumenteeritumaks“ toimetajad:
Elisabeth Niido, Oskar Samuel Rebane, Kristin Parts
Eesti Väitlusselts, 2022

Lihtsustatud (mini)väitlus

Eesmärk: Erinevatel teemadel kaasa rääkimise julgustamine; kriitilise mõtlemise ja argumenteerimisoskuse arendamine; seisukohtade paljususe näitlikustamine.

Korraldamine: Valitakse teema (vaidlusküsimus), mille üle väitlema hakatakse. Oluline on, et väitlusteema on valitud viisil, mis võimaldab võrdselt argumenteerida nii teema poolt kui vastu. Moodustatakse kaks võistkonda, milles võrdne arv liikmeid: näiteks 2x2 liiget, 2x3 liiget või 2x4 liiget, soovituslikult mitte rohkem. Üks võistkond on Jaatus (ehk teema poolt) ja teine on Eitus (ehk teema vastu). Alustab Jaatus ning kordamööda vastasvõistkonnaga kantakse ette kõne vormis enda seisukohad ning ümberlükked ja vastuargumendid vastasvõistkonna argumentidele (J1 → E1 → J2 → E2 jne). Ettenähtud kõigile liikmetele kehtiv kõnepikkus jääb korraldajate seada, kuid võiks olla 2-6 minuti vahel. Väitluse lõpus võib kuulajaskond või kindlaks määratud kohtunik (või kohtunikepaneel) otsustada võitja selle põhjal, kumma võistkonna argumendid ja vastuargumendid olid veenvamad, kusjuures hindama peaks eelkõige just kõnede sisu (selgus, argumenteeritus, struktuur jms).

Näited praktikas:

- Miniväitlus on rakendatav pea kõigis ainetundides, kus parasjagu õpitav teema kätkeb erinevaid huvigruppe, vaatepunkte, tõlgendusvõimalusi ja nii edasi. Miniväitlus aitab õpitut kinnistada ja ilmestada seisukohtade paljusust. Kodus ettevalmistatava teema puhul võimaldab väitlusformaad infotsimise pädevuse arendamist. Mõningad näited:
 - **Geograafias:** „Eestis peaks soodustama sisserännet“, „Linnastumisega kaasneb rohkem kahju kui kasu“
 - **Kirjanduses:** „Klassikalisel kirjandusel peaks olema valdav osa tänapäevasest kirjanduse õppekavast“, „Shakespeare'i teosed on universaalsed ja aegumatud“
 - **Ajaloo:** „Hiroshima ja Nagasaki pommitamine oli ebaproportsionaalne lahendus“
 - **Ühiskonnaõpetuses:** „Globaliseerumine toob kaasa rohkem kasu kui kahju“

Teemasid on võimalik leida Eesti Väitlusseltsi õppematerjalide lehelt:

<https://oppematerjalid.argument.ee/>

- (Mini)väitlused sobivad edukalt koolielu puudutavate vaidluskohtade (nt koolivormi kehtestamine, söögivahetundide pikkus, tundide alguse kellaajad, prügi sorteerimise võimalused, tasuta jagatavad kondoomid või hügieenitarbed jne) jms üle arutamiseks avalike väitluste kaudu. Võimalik on korraldada nii pikema formaadiga väitluseid tundidevälisel ajal kui ka lühiformaadis väitluseid pikemate vahetundide ajal n-ö läbikäidavamates kohtades. Avalikud väitlused kooliruumis võimaldavad nii õpilastele olulist infot jagada kui ka neid kaasata koolielu puudutavate otsuste langetamisel.
- Avalikud väitlused õpilaste ja õpetajate vahel on hea võimalus nii väitluse huviringi või valikaine populariseerimiseks kui ka oluliste koolielu küsimuste lahendamiseks. Õpetajate kaasamine muudab väitluse atraktiivsemaks ning näitab, et õpilased on koolielu küsimuste arutellu kaasatud. Olenevalt teemast on võimalik väidelda õpilastel õpetajate vastu või teha segavõistkonnad õpetajatest ja õpilastest. Esimesel juhul tasub jälgida, et õpetajate kaitstav pool ei oleks kindlasti n-ö lihtsam või mõistlikum pool, kuna õpilaste võistkond astub niigi vastu suurema autoriteediga vastasele. Efektivsema tulemuse saamiseks on mõnikord mõistlik ära vahetada õpetajate ja õpilaste kaitstavad loogilised pooled nii, et õpilased kaitsevad õpetajate seisukohti ja vastupidi.

Ülekooliline väitlusturniir

Eesmärk: Kriitilise mõtlemise, argumenteerimis- ning eneseväljendusoskuse arendamine; koolielu elavdamine; klassidevahelise suhtluse soodustamine.

Korraldamine: Väitlusvõistluse jaoks on tarvis välja valida väitlusformaadid. Näiteks on võimalik valida [Keskkoolide väitlusformaadid](#) ning seda vajadusel lihtsustada. Igast klassist võiks osaleda üks või mitu kolmeliikmelist (liikmete arv sõltub väitlusformaadist) esindusvõistkonda. Olenevalt võistkondade arvust tuleks paika panna väitluspaarituse põhimõtted: tavaline väitlusturniir toimub šveitsi süsteemi ja sõelvoorude kombinatsioonis, samas on võimalik eelvoorud ära jätta ning loosida koheselt sõelvoorude tabel, mille kaudu jõuda võitjani või hoopis kasutada väiksema arvulise turniiri puhul *round robin* formaati. Tuleks otsustada väitlusturniiri ajakava: kas turniir toimub ühel päeval või näiteks pikemal perioodil üks-kaks väitlusvooru päevas. Väitlusvõistlusele on vaja kohtunikke. Selleks võivad olla nii õpetajaid, teised õpilased või kõrgekvaliteedilise võistluse puhul Eesti Väitlusseltsi kogunud väitluskohunikud. Väitlusvõistlusele on tarvis valida ka teema.

Näited praktikas:

- Ülekooliline väitlusturniir sobib hästi juhtudeks, kus on kasulik suur osa õpilaskonnast korraga ühe teemaga tutvaks teha. Ettevalmistatava teema puhul peavad osalejad tegema probleemküsimuse osas eeltööd ning kuulajad saavad väitlusi vaadates uut infot teada. Kuulajate efektiivsemaks rakendamiseks on võimalik neile välja töötada tööleht või määrata nad väitluse (vari)kohtunikeks.
- Väitlusturniiri abil on hea tähistada erinevaid tähtpäevi või sündmusi (näiteks demokraatiapäeva raames toimuv väitlusturniir septembris, kodanikupäeva raames toimuv turniir novembris, keeleõppele pühendatud võistlus märtsis jne).
- Väitlusturniiril võistlevad võistkonnad, kuid üldjuhul saavad väitlejad punkte ka individuaalarvestuses. Seega soovi korral on võimalik selgitada välja ka parimad väitlejad. Pikema juhendiga väitlusturniiri korraldamise kohta saab tutvuda Väitlusseltsi [õppematerjalide lehel](#).

Debatt

Eesmärk: Kriitilise mõtlemise arendamine, teemade arutlemiseks argumenteeritud platvormi pakkumine, koolielu puudutavate oluliste küsimuste üle diskuteerimine.

Korraldamine: Paika tuleks panna debati eesmärk, sellest lähtuvalt teema, formaat (sh pikkus) ja osalejad. Debati juht (moderaator) peaks muu hulgas läbi mõtlema: kuidas püstitada debati alateemad; kuidas võimaldada kõigile osalejatele piisavalt aega kõnelemiseks; kas debatt on vastanduv või pigem ühiselt probleemi erinevaid tahke avav ja/või lahendusi otsiv; kas ja kuidas kaasatakse publikut. Vähem tähtis ei ole ka debati korralduslik pool: millal ja millisele publikule on debatt suunatud; kuidas publik debati kohta infot kuuleb ning mis motiveerib neid kohale tulema; milliseid vahendeid on debati läbiviimiseks tarvis (kas osalejad istuvad või seisavad püsti; kas on tarvis mikrofone jne) jms.

Näited praktikas:

- Valimisdebatt õpilasesinduse valimise eel erineb tavalisest väitlusest selle poolest, et iga kandidaat on eraldi osapool ning neid võib olla rohkem kui kaks, kuivõrd iga kandidaat peaks esindama omaenda seisukohti. Oluline on moderaatori olemasolu, kes suunaks debatti asjakohaste küsimustega ning hoiaks vajadusel osalejaid ohjes, samuti võiks debatt pigem keskenduda paarile-kolmele põhiküsimusele, sest vastasel juhul võib debatt laiali valguda ja muutuda raskesti jälgitavaks. Võitjat pole vaja eraldi valida, kuivõrd see peaks valimistulemustes kajastuma. Tegemist on kasuliku üritusega eriti siis, kui õpilasesindusse kandideerib rohkem õpilasi, kui saab osutada valituks, ning kandidaadid eristuvad üksteisest selgelt oma seisukohtade poolest.
- Nagu miniväitlusedki võimaldavad erinevad debatiformaadid edukalt arutleda koolielu puudutavate vaidluskohtade (nt koolivormi kehtestamine, söögivahetundide pikkus, tundide alguse kellaajad, prügi sorteerimise võimalused, tasuta jagatavad kondoomid või hügieenitarbed jne) üle. Siinkohal tasub kindlasti mõelda, keda valida debati osalejateks. Debatt võimaldab n-ö laua taha kutsuda erinevad osapooled - juhtkonna, õpetajate, õpilaste, lapsevanemate, KOV jne esindajad.
- Koolis korraldatav debatt valimisperioodil kohalike kandidaatide vahel aitab tõstatada õpilaste jaoks olulisi teemasid poliitilisse diskursusesse ning aidata juba valimiseas noorel teha teadlikku otsust, keda valida.

Kõnekoosolek

Eesmärk: Arvamuste paljususe demonstreerimine, argumenteerimis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, avaliku esinemise oskuse arendamine ning julguse andmine

Korraldamine: Kõnekoosolek toimib läbikäidavas ja piisavalt avaras alas, näiteks suurem koridor või fuajee. Kõige rohkem kuulajaid leidub kindlasti pikematel vahetundidel. Seega tuleks paika panna aeg ja koht ning kõnekoosoleku fookus. Hea kõnekoosoleku tarbeks on mõistlik ette valmistada minimaalselt kahel-kolmel kõnelejal, kelle kõnedest tõukuvalt võiks tekkida diskussioon ning kõnelemissoov ka kuulajates. Kokku tuleks leppida kõnede pikkus, nt 2-3 minutit.

Näited praktikas:

- Vabamas vormis seisukohavõttudeks sobib hästi variant, mille puhul seatakse koolihoones mõnda rohkem käidavasse kohta üles kõneplatvorm, miks mitte kasutada kõnepukki, kus iga soovija saab vahetunnis vabalt valitud teemal sõna võtta. Seda võib korraldada kindla kestusega üritusena, näiteks üks päev või nädal, aga kõnepuldi võib püsti panna ka püsivana.
- Nagu muud formaadid, loob ka kõnekoosolek hea pinnase, et koguda õpilaste sisendit koolielu puudutavate vaidluskohtade (nt koolivormi kehtestamine, söögivahetundide pikkus, tundide alguse kellaajad, prügi sorteerimise võimalused, tasuta jagatavad kondoomid või hügieenitarbed jne) kohta. Ühelt poolt on võimalik otsustajatel avaldatud arvamusi valikute tegemisel kasutada, teisalt näitab selliste formaatide rakendamine, et koolielus on õpilastel hääl ning õpilasi võimestatakse oma seisukohti jagama.
- Kõnekoosoleku abil on võimalik tähistada erinevaid tähtpäevi või sündmusi (näiteks demokraatiapäev septembris, kodanikupäev novembris, vabariigi aastapäev veebruaris emakeelepäev märtsis, koolisünnipäev jne).
- Ajaloonädala või 15. märtsil toimuva rahvusvahelise kõnekunstipäeva raames võivad õpilased etendada ajalooliselt tuntud kõnesid, soovi korral võivad kõnelejad ka riietuda vastavalt.

Kooliülene kõnevõistlus

Eesmärk: Õpilaste kooliellu kaasamine, kõne- ning avaliku esinemise oskuste arendamine, esinemisjulguse tekitamine.

Korraldamine: Sõltuvalt osalejate arvust ja profiilist tuleks valida kõneaeg, minimaalselt võiks olla kõnepikkus 3 minutit. Suurema ürituse puhul (näiteks kõnevõistlus tervele gümnaasiumiastmele, mitte vaid ühele klassile) tuleks kaaluda ette registreerimist. Kõnevõistluste reeglites tuleks otsustada, kas kõned on ettevalmistatud või improteemal (teema öeldakse kohapeal ning ettevalmistusaeg on lühike, näiteks enne eelmist kõnelejat antakse osalejale oma teema). Pikema ürituse puhul on võimalik teha mitu kõnevooru, näiteks ettevalmistatud ning improkõne voor. Paika tuleks panna žürii ning soovituslik on kokku leppida ka hindamiskriteeriumid – kas ja millisel määral on eesmärk hinnata kõnede sisu, retoorilisi oskusi, silmaringi vms. Hea mõte on võimalusel parimatele jagada auhindu.

Näited praktikas:

- Kõned õpilasesinduse valimiste eel kandidaatide poolt hiljem järgneva publikuhääletusega.
- Kõnevõistlus etteantud VÕI vabalt valitud teemal, sh ainetunnis.
 - Näide **ühiskonnaõpetuse** tundi: kõik õpilased valmistavad ette paariminutilise kõne teemal „Euroopa Liitu kuulumine on Eestile kasulik?“
 - Näide **loodusõpetuse** tundi: „Mida saab meie kool teha, et olla kliima osas vastutustundlikum?“
 - Näide **geograafia** tundi: „Kõik riigipiirid tuleks kaotada?“
- Võib toimida ka humoorikamas võtmes mõnel kooli pidupäeval – nt igast gümnaasiumiklassist kannab keegi ette kõne teemal: “Miks meil on kõige parem klassijuhataja”. “Mängulisemad” olukorrad, kus kõnesid peetakse, ei ole tõenäoliselt sama sisukad kui näiteks ÕE debatid/kõned, aga leevendavad noorte hirmu avaliku kõnelemise ees.

Valik võimalikke rändega seotud aruteluteemasid:

- Alaealistele kodakondsuseta Eesti alalistele elanikele peaks andma Eesti kodakondsuse ilma lisanõueteta
- Ajude väljavool on lähteriigile kasulik
- Arenenud riigid peaksid jõuliselt piirama sisserännet
- Arenguriigid peaksid jõuliselt piirama väljarännet
- Eesti peaks jõuliselt piirama võõrtöajõu kasutamist
- Eestis peaks rakendama positiivset diskrimineerimist
- Endised koloniaalriigid peaksid tagastama kultuuripärandid nende päritolumaadele
- Vähemusrahvuste enklaavid tuleks lõhkuda
- Heterogeenne ühiskond on parem kui homogeenne ühiskond
- Immigratsiooni piiramine on põhjendatud
- Immigratsioon on Euroopa Liidule kasulik
- Mina noore eestlasena rändaks Eestist ära
- Põgenikud tuleks jaotada riigis laiali selle asemel, et koondada nad ühte kohta
- Riik peaks aktiivselt kutsuma talente koju
- Riigi kulul kõrghariduse omandanud noored peaksid vähemalt 3 aastat pärast hariduse saamist Eestis töötama
- Riigid peaksid vastu võtma kõik asüülitaotlejad
- Riigid peaksid vähemusrahvuste enklaave aktiivselt lõhkuma
- Riigipiirid tuleks kaotada
- Sõjaline sekkumine siseriiklikesse konfliktidesse inimõiguste kaitseks on põhjendatud
- Sõjapõgenike laagrid peaksid asuma võimalikult lähedal kriisikoldele
- Tööjõu liikumine peaks olema rahvusvaheliselt täiesti vaba
- Ääremaastumist ei peaks takistama

